

Новська Олена

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри теоретичної, музично-інструментальної

та вокальної підготовки,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний

університет імені К. Д. Ушинського»,

м. Одеса, Україна

Novska.OR@pdpu.edu.ua

Глущенко Інна

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний

університет імені К. Д. Ушинського»,

м. Одеса, Україна

gleschenko1@gmail.com

ДИСТАНЦІЙНИЙ ФОРМАТ ФОРТЕПІАННОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ

***Анотація.** У статті досліджено дистанційний формат фортепіанної підготовки здобувачів вищої мистецької освіти в умовах цифрової трансформації та сучасних соціальних викликів. Проаналізовано педагогічні, технічні й психологічні труднощі онлайн навчання, зумовлені опосередкованою взаємодією викладача і студента. Особливу увагу приділено трансформації професійної ролі викладача та зміні характеру педагогічної комунікації у цифровому освітньому середовищі. Окреслено можливості цифрових ресурсів для індивідуалізації освітньої траєкторії, розвитку самостійності, рефлексії*

та професійної відповідальності. Обґрунтовано доцільність гібридної моделі як перспективного напрямку модернізації сучасної фортепіанної освіти.

Ключові слова: мистецька освіта, фортепіанна підготовка, здобувачі вищої освіти, дистанційний формат.

Annotation. *The article examines the distance format of piano training for students of higher arts education in the context of digital transformation and contemporary social challenges. Pedagogical, technical, and psychological difficulties of online learning caused by mediated interaction between teacher and student are analyzed. Particular attention is paid to the transformation of the teacher's professional role and changes in the nature of pedagogical communication within the digital educational environment. The potential of digital resources for individualizing learning trajectories, fostering autonomy, reflection, and professional responsibility is outlined. The feasibility of a hybrid model is substantiated as a promising direction for the modernization of contemporary piano education.*

Key words: *arts education, piano training, higher education students, distance format.*

Вступ. Сучасна вища мистецька освіта розвивається в умовах активної цифровізації та глобального поширення дистанційного навчання, що суттєво трансформує традиційні моделі професійної підготовки музикантів. Онлайн-платформи, мультимедійні ресурси та віртуальні освітні середовища поступово стають невід'ємною складовою навчального процесу, відкриваючи нові можливості доступу до освіти, але водночас змінюючи характер педагогічної взаємодії та виконавської практики. Особливої гостроти цей процес набув у зв'язку з пандемією COVID-19 та воєнними подіями в Україні, які зумовили вимушений і прискорений перехід закладів вищої освіти до онлайн-формату як єдино можливого способу збереження безперервності освітнього процесу.

Особливе місце у цьому контексті посідає фортепіанна підготовка, яка має яскраво виражений індивідуальний характер і традиційно ґрунтується на безпосередньому контакті викладача і студента, спільній роботі над звуком,

технікою та художньою інтерпретацією. Важливу роль у формуванні виконавської майстерності відіграє слуховий та емоційний зв'язок, що забезпечує передачу художнього задуму й розвиток музичної чутливості. Перехід до дистанційного формату порушує звичну структуру цього процесу, актуалізуючи проблему збереження якості виконавської освіти в умовах опосередкованої комунікації. Дистанційне навчання істотно змінює традиційну модель фортепіанної підготовки, породжуючи нові технічні, педагогічні та психологічні труднощі. Водночас, попри активне впровадження цифрових технологій у мистецьку освіту, нині бракує системної педагогічної концепції, що враховувала б специфіку інструментально-виконавського навчання в онлайн-середовищі.

У цьому зв'язку особливої актуальності набуває потреба теоретичного осмислення дистанційного формату фортепіанної підготовки, розроблення відповідного методичного забезпечення та визначення педагогічних умов його ефективної реалізації. Результати такого аналізу мають важливе значення для професійної підготовки майбутніх музикантів, здатних адаптуватися до сучасних освітніх реалій і поєднувати традиційні виконавські цінності з можливостями цифрового середовища.

Аналіз досліджень. У сучасних наукових працях дистанційна мистецька освіта розглядається передусім у контексті цифровізації навчального процесу та активного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Дослідники наголошують на ефективності використання онлайн-платформ, програм для музичної нотації, відеоконференцій, інтерактивних курсів і мультимедійних ресурсів як засобів забезпечення безперервності музичної освіти [1].

Аналізуючи фортепіанну освіту в умовах дистанційного навчання, Л. Юнлю у своїй якісній феноменологічній студії розглядає досвід студентів музичних факультетів, що отримували дистанційні уроки фортепіано під час пандемії, зазначаючи, що більшість студентів оцінили такі форми як менш ефективні порівняно з традиційною формою, а також виокремив проблеми мотивації, комунікації та технічних засад онлайн-занять [6]. Це дослідження

важливе тим, що воно системно фіксує студентські переживання і ставлення до дистанційної гри на фортепіано як ключового аспекту професійної підготовки.

У свою чергу англomовна робота на платформі ERIC порівнює онлайн-навчання фортепіано з традиційною формою, оцінюючи академічну успішність та мотивацію студентів. Отримані результати виявили відсутність суттєвої різниці в рівні навичок між групами, що може свідчити про потенціал онлайн-формату в професійній освіті за умов правильної організації та методичного супроводу [4]. Такий підхід має важливе значення для подолання традиційного скепсису щодо дистанційної форми практичного навчання.

Досвід дистанційного навчання гри на музичних інструментах висвітлюється у працях, присвячених онлайн-урокам, відеоаналізу виконання та асинхронному зворотному зв'язку. Науковці зазначають, що відеоуроки та запис власного виконання дозволяють студентам працювати у зручному темпі, повертатися до складних фрагментів і здійснювати самооцінювання результатів [2]. Окремі вітчизняні публікації також розглядають онлайн-навчання у мистецькій освіті ширше, аналізуючи сучасні підходи до організації освітнього процесу з використанням цифрових засобів та можливості застосування синхронної передачі звуку на онлайн-заняттях [3]. Висвітлення таких загальних підходів дає змогу поставити дистанційну фортепіанну підготовку в ширший контекст інноваційних трансформацій музичної освіти загалом.

Таким чином, сучасні наукові роботи демонструють, що дистанційний формат фортепіанної підготовки є предметом активного міжнародного дослідження, яке об'єднує як оцінювання ефективності такого навчання, так і пошук шляхів його оптимізації та інтеграції з традиційними педагогічними практиками.

Мета статті – теоретично обґрунтувати особливості дистанційного формату фортепіанної підготовки здобувачів вищої мистецької освіти та визначити його основні виклики й педагогічні можливості.

Виклад основного матеріалу. Дистанційний формат фортепіанної підготовки розглядається як організація індивідуального інструментального

навчання за допомогою цифрових комунікаційних технологій у синхронному та асинхронному режимах. Його педагогічна специфіка полягає в опосередкованій взаємодії викладача і студента, активному використанні відеоматеріалів, електронних ресурсів та переорієнтації освітнього процесу на самостійну роботу здобувачів освіти. На відміну від традиційного навчання, дистанційний формат обмежує безпосередній слухо-емоційний контакт і миттєву корекцію виконавських дій, водночас актуалізує роль рефлексії, відеоаналізу та індивідуального темпу опанування матеріалу.

У дистанційному середовищі суттєво трансформується професійна роль викладача фортепіано. Він дедалі більше виступає як тьютор, фасилітатор і консультант, який організовує освітній простір, спрямовує самостійну діяльність студента та надає індивідуалізований зворотний зв'язок. На думку А. Соколової, викладач у цифровому середовищі переходить від позиції лектора до координатора навчального процесу, який мотивує, підтримує та коригує пізнавальні зусилля студентів [2]. Педагогічна взаємодія набуває нових форм: онлайн-консультації, форуми, чати, обговорення у соціальних мережах, використання електронних курсів і мультимедійних матеріалів. Контроль навчальних досягнень здійснюється через відеозаписи виконання, цифрові портфоліо, тестові завдання та рефлексивні звіти студентів. Важливою особливістю дистанційного музичного навчання є поєднання синхронних і асинхронних режимів. Синхронні заняття дозволяють підтримувати комунікацію в реальному часі, тоді як асинхронні формати забезпечують можливість глибшого аналізу виконання та повторного опрацювання складних елементів.

Серед найбільш суттєвих технічних проблем спостерігається низька якість аудіосигналу, затримка передачі звуку та обмежені можливості відеозв'язку. Як зазначає О. Калюжна, через затримку часу практично неможливо організувати синхронне музикування, спів або одночасне відтворення ритмічних структур [1]. Це істотно ускладнює формування ансамблевого відчуття та точного слухового контролю. Матеріально-технічні труднощі (нестабільний інтернет,

відсутність якісного обладнання) також впливають на результативність занять і можуть знижувати мотивацію студентів.

Дистанційний формат обмежує можливості демонстрації виконавської техніки, постановки рук, корпусу та дрібних моторних рухів. Викладач позбавлений можливості тактильної корекції, що є важливою складовою традиційного фортепіанного уроку.

Крім того, ускладнюється оперативний контроль виконавського процесу, що вимагає від педагога застосування альтернативних методів пояснення: покрокових відеоінструкцій, уповільнених демонстрацій, детальних вербальних описів.

Психологічний аспект дистанційної підготовки пов'язаний зі зниженням рівня мотивації, появою відчуття ізоляції та ослабленням емоційного контакту між викладачем і студентом. Зауважується, що відсутність живої присутності може негативно впливати на залученість і виконавську впевненість здобувачів освіти [4]. Водночас дистанційне навчання висуває підвищені вимоги до самодисципліни та внутрішньої мотивації студентів. Передача тембрових нюансів, динамічних градацій та інтонаційної виразності у цифровому середовищі є обмеженою. Також ускладнюється формування сценічної культури, оскільки студент позбавлений досвіду живого публічного виконання.

Попри окреслені труднощі, дистанційна фортепіанна підготовка відкриває низку педагогічних можливостей. Дистанційний формат забезпечує географічну мобільність, дозволяє навчатись незалежно від місця перебування та створює умови для індивідуалізації освітньої траєкторії і особливо важливо з урахуванням того, що багато студентів з України зараз вимушено перебувають в інших містах і країнах. Саме онлайн-формат, досвід якого почав накопичуватись ще за часів пандемії, дав змогу здобувачам продовжувати освітній процес в обраних закладах.

Крім того, активно використовуються електронні бібліотеки, відеоматеріали, інтерактивні курси, що розширює репертуарні та методичні можливості викладача. Формат відеоуроків сприяє формуванню навичок

самоконтролю, самоаналізу та відповідальності за власний виконавський результат, що є важливим для розвитку hard-skills здобувачів. Онлайн-платформи, мультимедійні засоби та цифрові інструменти аналізу створюють нове освітнє середовище, що стимулює пізнавальну активність і творчий пошук. Як засвідчує дослідження Ю. Цао, інтеграція цифрових освітніх технологій у процес викладання фортепіано дозволяє поєднувати синхронні та асинхронні форми навчання, забезпечує доступ до записів занять для повторного опрацювання матеріалу та створює умови для більш гнучкого темпоритму індивідуальної роботи студента [4].

Ефективність дистанційної фортепіанної підготовки залежить від комплексу педагогічно-організаційних умов. Серед них наявність якісного аудіо- та відеообладнання, стабільного інтернет-зв'язку та спеціалізованих платформ. Модифікація традиційних методів, упровадження відеодемонстрацій, електронних лекцій та покрокових інструкцій. Важливою є підтримка емоційного контакту через регулярні онлайн-зустрічі, форуми, чати та індивідуальні консультації. Як показано в сучасних дослідженнях, рівень задоволеності онлайн-уроками фортепіано безпосередньо пов'язаний із якістю педагогічної взаємодії, чіткістю структурованості занять та відчуттям індивідуальної підтримки з боку викладача [5].

Висновки. Отже, дистанційний формат фортепіанної підготовки здобувачів вищої мистецької освіти постає як складне, багатовимірне педагогічне явище, що поєднує суттєві організаційно-технічні та психологічні виклики з новими освітніми можливостями. Обмеження безпосереднього слухо-емоційного контакту, труднощі технічної реалізації синхронного музикування та зниження мотивації студентів потребують переосмислення традиційних методик і трансформації професійної ролі викладача. Водночас дистанційне навчання розширює доступ до освіти, сприяє індивідуалізації освітньої траєкторії, розвитку навичок самоконтролю й рефлексії, а також інтеграції цифрових ресурсів у виконавську практику. Ефективність такого формату визначається комплексом педагогічно-організаційних умов, які

забезпечують якість взаємодії, структурованість навчального процесу та належну технологічну підтримку. Найбільш перспективною видається гібридна модель, що поєднує переваги онлайн- і очного навчання, забезпечуючи баланс між технологічними інноваціями та традиційними цінностями фортепіанної педагогіки.

Список використаних джерел

1. Калюжна О. (2024). Методичні засоби дистанційного навчання в системі музико-теоретичної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 75, 303-309. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-1-46>
2. Соколова А. (2022). Інтерактивні форми і методи дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва. *Professional Art Education*. Volume 3 (1). 6-16. <https://doi.org/10.34142/27091805.2022.3.01.01>
3. Пруднікова, Л., & Пруднікова, О. (2022). Онлайн навчання в закладах мистецької освіти. *Молодий вчений*, 2 (102), 86-89. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-2-102-17>
4. Cao, Y. (2023). *Online courses for piano teaching: Comparing the effectiveness and impact of modern and traditional methods*. *Education and Information Technologies*, 29(9), 11407–11419. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-12283-6>
5. Ivanova, D., Waddell, G., & Lisboa, T. (2025). *Factors determining satisfaction with online piano lessons*. *International Journal of Music Education*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/1321103X251389736>
6. Ünlü, L. (2022). A Qualitative Study of the Perspectives of Music Students on Distance Piano Education. *Education Quarterly Reviews*, 5(1), 353-366. <https://doi.org/10.31014/aior.1993.05.01.446>